

—= Ս Ի Ո Ն =—

Լ.Դ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1960

◀ Յուլիո ▶

Թիւ 6



Ս. ԱՔՈՒՌՅԱ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՊԱՏԻԱՐԺԸ
ԱՄԵՆ. Տ. ԵՂԻՇԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՏԵՐՏԵՐԵԱՆ

Ս. ԱԹՈՌՈՅՍ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԱՄԵՆ. Տ. ԵՂԻՇԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՏԵՐՏԵՐԵԱՆ

— Խորհուրդ մաքղկան կամք Աստուծոյ —

Հայ Երուսաղէմի Պատրիարքական Աթոռը երկար ատեն թափուր մնալէ վերջ, այս անգամ կ'ունենայ իր օրինաւորապէս ընտրուած գահակալը, նախ չնորհիւ Աստուծոյ, Որուն հովանին միշտ անպակաս եղած է այս սրբազան Հաստատութեան վրայէն, յետոյ չնորհիւ Ս. Տեղեաց և համայնքներու իրաւանց նախանձախնդրօրէն հսկող Յորդանանի Վեհափառ Թագաւորին, ինչպէս նաև Ս. Աթոռոյ նախանձախնդիր Միաբանութեան՝ որ չորս տարիներու տրտում փորձառութիւններէն վերջ, կու գար այն փրկարար եզրակացութեան թէ պէտք էր ազատագրել այս թանկագին ժառանգութիւնը բախտախնդրութիւններու, կողմերու և անհարկի միջամտութիւններու վտանգաւոր ազդեցութիւններէն, բարձրացնելու համար զայն իր դարաւոր իրաւասութեան և դերին։

Հայ Եկեղեցւոյ հարազատներուն ծանօթ են բոլոր այն տխուր իրադարձութիւնները, որոնք չորս տարիներ շարունակ, օրինաւոր Տեղապահի բացակայութեան, բեմադրուեցան Երուսաղէմի Սրբոց Յակօբեանց Վանքէն ներս և Յորդանանի մեր ժողովուրդին մէջ, իրենց տրտում ու ցաւառիթ արձագանդներով խռովքի մատնելով նաև արտասահմանի ազգային Մարմինները և ժողովուրդը։ Չենք վերլուծեր եղածները, չենք ուզեր թարմացնել զանոնք անգամ մը ևս, տակաւին այդ խռովքին տակ ապրող յիշողութիւններուն մէջ. թողունք որ մեռնելու սահմանուած անցեալը արժանաւորապէս թաղէ իր մեռելները։ Միակ ցաւը, որուն հազորդակից կ'ուզենք ընել մեր Եկեղեցւոյ հարազատները, այն է, որ աշխատանք տարուեցաւ ու կը տարուի տակաւին, զործադրուած դաւերն ու ապօրինութիւնները ներկայացնելու իբրև աստուածահաճոյ և աթոռաշահ, մարդոց կողմէ՝ որոնք առնուազն պէտք էր հեռու մնային այս քայլ-քայլի գործադրումներուն իրենց մասնակցութիւնը բերելէ։

Ինչ որ բարեպատեհ այս առիթով պիտի ուզէինք հոս արձանագրել, ատիկա սրբազան այս Հաստատութեան ճշմարիտ դերով պայմանաւոր իրազործումներու պատկերն է միայն, տակաւին երէկ այնքան բոտօրէն անարգուած մեր հոգիներուն խորը։ Կ'ուզենք որ մեր ժողովուրդը վերջին տխուր իրադարձութիւնները տեսնէ ոչ թէ ներկուած սկիւններով, այլ այն աչքերով, որոնցմով իրենց պապերը տեսան այս դարաւոր Աթոռը խռովող տագնապները, միշտ կենալով մարդերէն վեր, Աթոռին իսկ գերազոյն շահերուն սպասարկուլ զուրգուրացող ոգիով։ Թող չշարունակուին ըսուիլ բաներ, թելադրուած կերպարանքներուն տակ, իւրացնելով զանոնք—համաձայն սրուած ախորժակներուն և հետապնդուած ճղճիմ շահերու։ Երուսաղէմի ապագայը առնուազն իր ճամտանքի

տազնապ մըն է, անարգողներու և անարգուողներու սրտաճմլիկ դրուադ մը, աւելին՝ Կանոնի, Իրաւունքի և Արդարութեան անտեսումը, անարդարութեան մարտկոցներու ետին ապաստանած մարդերու խաղ մը: Վստահ ենք թէ ամէն պարկեշտ հայ ակնարկուած այս իրողութիւններուն առջև սրտի սեղմումէն դուրս ոչ մէկ ուրիշ զգացում պիտի կրնար ունենալ:

Ս. Յակոբեանց այս դարաւոր ու մեծապանծ Հաստատութեան դերը, յարաճուն կարիքները, միջազգային դիրքը, նուիրապետական հանգամանքը և մեր եկեղեցիի ու արտասահմանի հայութեան այժմու կացութիւնը, անհրաժեշտ կը դարձնէին որ այս Աթոռի վերատեսչութեան հրաւիրուէր մէկը՝ որ իր բազմեւեմ ձիրքերով, անպարտելի կորովով և հաւատարմութեամբ, կարենար ընել իր լաւագոյնը, փրկելու համար նուիրական այս Հաստատութեան վտանգուած դիրքն ու վարկը, թէ՛ յայտ հառաւորութեան և թէ՛ Հայ ժողովուրդին, որ այս տազնապին մէջ բերաւ իր երկաւորի բաժինն ու միջամտութիւնը:

Անոնք որ մօտէն կը ճանչնան Ընտրեալը, իր իղձերուն անկեղծութեանը մէջ և այս Հաստատութիւնը իր բազմեւեմ կարիքներու խորութեամբը, պիտի գիտնան վկայել թէ յարմարագոյն մարդն է որ կը կանչուի Հաստատութեան ղեկը իր ձեռքերուն մէջ առնելու համար: Այդ գործը դիւրին չէ անշուշտ, մանաւանդ այս օրերուն, երբ գիտենք թէ այս Աթոռը զահ մը ըլլալէ աւելի, պարտականութեանց շարք մըն է, պատկերաւոր բացատրութեամբ, փշեպսակ մը՝ ենթակայի ճակտին շուրջ ոլորուած:

Դժնդակ հանգամանքներ կը զուգադիպին այս ընտրութեան, չլստիչ ազգակներ գործի վրայ են տակաւին, շարունակելու քանդումի գործը, այս Հաստատութեան մտածումով տակաւին մինչև երէկ երջանիկ հոգիներուն խորը: Դժուարութիւնները այնքան մեծ են, որ մարդ կը փորձուի մտածելու թէ հրաշքի մը պէտքը անհրաժեշտ է այս պայմաններու մէջ, չարիքը բարիքի վերածելու համար: Այդ հրաշքի նկատմամբ թերահաւատ չենք, որովհետև անիկա եղած է միշտ, դարերէ ի վեր, այս նուիրական յարկին ներքև, ուր Վիշտին սրբութիւնը և Յոյսին զօրութիւնը միշտ գիրար ամբողջացուցած են, հակառակ ժամանակի և մարդերու աւերին:

Մենք կը հաւատանք մեր եկեղեցւոյ մարտիրոս ոգիին և մեր ժողովուրդի սրտին: Ի՞նչ փոյթ թէ տակաւին երէկ՝ արտում արաքներու և գայթակղութեան թատր եղաւ այս Հաստատութիւնը: Ի՞նչ փոյթ թէ երկիւղածութիւն թելադրող ամէն սրբութիւն, բարեպաշտութիւն արծարծող ամէն յիշատակ, ջրիստոնէութիւն ներշնչող ամէն աւանդութիւն ջնջուած կը թուին ըլլալ այսօր կարգ մը մարդոց հոգիներէն: Հայ երուսաղէմը, որուն ուխտաւոր ըլլալը գերագոյն պարծանքն էր հայ ջրիստոնէին, նմանեցաւ, նախընթաց չորս տարիներուն, մրդապաններու տաղաւարի մը, որուն պահապանները մոռցան պահ մը իրենց սրբազան դերը: Ձօրաւոր ձեռք մը պէտք է որ կարենայ իր անկումի գառիթափին վրայ կեցնել այս սրբազան ժառանգութիւնը և արթուն աչքով հսկել և անշէջ պահել հոգիի և լոյսի այն կանթեղները, զորս մեր երախտաւոր նախնիք կախած են այս Հաստատութեան սրբազան կամարէն: Այդ լոյսը մեր հոգիին արթնութիւնն է և մեր ազգային պատիւն ու պարծանքը: Ինչպէս նաև

գորաւոր սիրտ մը՝ վերստին այս Հաստատութեան կապելու բոլոր դժկամ ու խռոված հոգիները, Մեծն Շղթայակրի քաղցրահնչիւն չղթայի ձայնով և օղակներով:

Ս. Աթոռոյ ամէն Միաբան և իւրաքանչիւր հայ հաւատացեալ պարտի գիտնալ թէ այս Հաստատութիւնը գործի և շահուէրնկերակցութիւն մը չէ, ոչ ալ շահագործումի առիթ՝ զայն օգտագործել ուզող ճարտարամիտներուն համար, այլ եղբայրութիւն մը, որուն իւրաքանչիւր անդամը պէտք է ապրի և իրապրծէ հաւատքի, սիրոյ և նուիրումի սահմանուած իր կեանքը, լեցուն ծանր պարտաւորութիւններով իր եկեղեցիին և ժողովուրդին նկատմամբ: Այս սէրն ու նուիրումը ձև ու տարագ չեն միայն, այլ փոխադարձ գուրգուրանքի և յարգանքի կշիռ մը, Աւետարանի չափանիշով սահմանուած, ուր շատ ունեցողէն միշտ աւելի պիտի պահանջուի: Մեր երկաթագիր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ, հետեւեալ, նախ բարձր պահել, քրիստոնէական այս ոստանին մէջ, Հաստատութեան շահն ու պատիւը, Հայաստանեայց եկեղեցւոյ դիրքը և մեր կրօնական ու ազգային իրաւունքները:



Մարդը որ կը կանչուի Ս. Յակոբեանց Առաքելական Աթոռի վերատեսչութեան, ամենէն բարձրաթոիչ եկեղեցականներէն մին է, որ նախընթաց քսան տարիներուն ունեցաւ իր գործն ու դերը թէ՛ երուսաղէմի Պատրիարքարանէն ներս և թէ՛ մեր եկեղեցական կեանքի վերջին իրադարձութիւններուն մէջ: Որուն առջև իրենց զոյգ փեղկերով բացուեցան տակաւին երէկ, Հայաստանեայց եկեղեցւոյ նուիրապետութեան բարձրագոյն Աթոռին դռները:

Այս Հաստատութեան և Հայաստանեայց եկեղեցւոյ շահերուն նկատմամբ իր նախանձախնդրութիւնը, անսահման կորովի վերածուած է յաճախ, թէ և առանց արտաքին ցոյցի և պոռոտ արտայայտութիւններու, որոնք շատ անգամ այդ առաքինութեան ազգատուութիւնը կը մատնեն ենթակային մէջ: Այդ ողիին իբրև արդիւնք պէտք է ընդունիլ, երուսաղէմի երկու Աթոռաքանդ պայքարներու մէջ իր վճռական դերը և հայ եկեղեցականի իր ուղիղ կեցուածքը առնոց նկատմամբ՝ որոնք մատերու խաղը չվախցան վերածելու տրտում անձնականութեան, կիրքի և ցաւալի փառասիրութեանց գուպարի, իրենց հոտած հաւկիթը խաշելու համար ուրիշին տունն ու իրաւունքը կրակի տալու աստիճան:

Հակառակ իր խիզախութեան, նորընտիր զանաւալը խորշած է միշտ ծայրայեղութիւններէ, քաջ գիտնալով թէ ամէն չափազանցութիւն կը պղտորէ մարդկային առաքինութիւններու աղբիւրը: Սիրտն է եղած առաւելաբար կեդրոնը իր էութեան և այդ սիրտը յաճախ շատ լայն բացած է իր թևերը, տրտում միամտութիւններու և դառն հիասթափումներու առաջնորդելու աստիճան զինքը:

Քանակով քաշուած գիծերու և թիւով ճշդուած հաշիւներու մարդը չէ եղած երբեք, ինչպէս չէին իր մտատիպարները: Ձևէն, տարազէն ու տառէն վեր, ողիին ու բաբախուն ճշմարտութեան իր մտաւեհումը, յաճախ իր նկատմամբ սխալ հասկացողութիւններու տարած է մեր օրերու փարիսեցիները, որոնք ուղտը կլիւլու համար մժեղին սակարկութիւնը փորձած են ընել, վաշխառուի ողիով:

փառասիրութիւնը, այն զգացումը, որ կրնայ լլկել տխրոյթ հոգիները միայն, իր սրտէն միշտ հեռու մնացած հրայրքներէն մին է եղած: Ըրած է իր լաւագոյնը, կարողութիւններու իր սահմանին մէջ, ոչ թէ ի խնդիր անուան կամ համբաւի, այլ պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու գիտակցութեամբ և գոհունակութեամբ:

Համեստ և ընկերային քաղցր հաղորդականութեամբ և անկեղծութեամբ տողորուած անձնաւորութիւն մըն է ներկայ Գահակալը: Պոռոտ ցոյցերէ խորշող, նկատելով զանոնք ծանծաղամիտ մարդոց զոհացում տուող կերպեր միայն: Արհամարհանքով կը նայի իւրոր սուտ բաներուն, սուր քմիծաղով մը՝ որուն առեղծուածային իմաստը կը փոխուի մարդէ մարդ և պարագայէ պարագայ: Իայց իր այս կեցուածքը մարդոց վերէն նայիլ մը չէ, այլ արհամարհելն է գոռոգութիւնն ու սնափառութիւնը անոնց՝ որոնք իրենց չունեցածովը աշտարակներ կը փորձեն կանգնել օդին մէջ:

Ահա այս կարգի հաստատ արժանիքներով անձնաւորութիւն մըն է որ կը բազմի Ս. Յակոբեանց Առաքելական Գահուն վրայ, երուսաղէմը իբրև ամենէն ատակ օճախը արտասահմանեան մեր Հաստատութիւններուն, վայելելով Յորդանանի քաջակորով և իմաստուն թագաւորին համակրանքն ու պաշտպանութիւնը, վստահ ենք թէ կոչուած է իրագործելու իրմէն սպասուածը, հակառակ ստեղծուած տխուր պայմաններուն և այն ընդհանուր բեկումին, զոր մեր Ժողովուրդը ունի այսօր Հայ երուսաղէմի նկատմամբ, իբրև արգասիք նախընթաց չորս տարիներու անիմաստ պայքարին:

Գահակալութիւն մը միշտ ծանր դէպք մըն է մեր ազգային և կրօնական կեանքին մէջ, յիշ պատմական անդրադարձումներով, ճակատագրական ըսուելու չափ հետեւանքներով: Ձենք նայիր ապագային մարգարէի աչքերով, բայց կըրնանք որոշապէս ըսել որ Ս. Յակոբը շատ ընելիքներ ունի, քանի մը պատրիարքներու կեանքը լեցնելու և արգասաւոր ընելու չափ: Ձենք թուեր զանոնք, բայց գիտենք թէ այս Աթոռին կարիքները ազգէն կու դան և ազգին կ'երթան:

Թող ամենուն խղճատանքը անդամ մը ևս պայծառանայ այն զգացումով թէ Առաքելական այս Ս. Աթոռը, որուն կոչումն է եղած, ամէն բանէ առաջ, պաշտպանութիւնը Ս. Տեղեաց մէջ Հայոց ունեցած իրաւունքներուն, այդ նպատակին պիտի շարունակէ ծառայել դարձեալ, հաւատքի, բարեպաշտութեան և մտաւոր լուսաւորութեան միջոցներով սպասաւորելու մեր Ժողովուրդին, ցրուած ի սփիւռս աշխարհի:

Մաղթենք որ Տիրոջ հովանին միշտ անպակաս ըլլայ արժանընտիր Պատրիարքին և զինուորեալ այս Միաբանութեան վրայ, որպէսզի պսակուին բոլոր ակնկալութիւնները Միաբանութեան և Ազգին, ի փառս Աստուծոյ և ի շահ մեր եկեղեցիին ու Ժողովուրդին՝ որ ա՛յնքան պէտք ունի շինարար ձեռքերու և իմաստուն տնտեսներու:

ԽՄԲ.